

PLATON

TEAJTET

Przełożył oraz wstępem i objaśnieniami opatrzył
WŁADYSŁAW WITWICKI

Kęty 2021
WYDAWNICTWO
MAREK DEREWIECKI

Tytuł oryginału:

Θεαίτητος

Wydanie pierwsze drukiem: Wydawnictwo ANTYK, Kęty 1999

Podstawa wydania:

Platon, *Dialogi*, t. I–II, Wydawnictwo Marek Derewiecki, Kęty 2021

© 2021 for the Polish edition by Wydawnictwo Marek Derewiecki

Przełożył oraz wstępem i objaśnieniami opatrzył: Władysław Witwicki

Przekład i opracowanie przejrzała i uzupełniła: Edyta Kubikowska

Korekta: Teresa Dziemińska

Skład tekstu i projekt okładki: PA

ISBN 978-83-66315-67-9

WYDAWNICTWO MAREK DEREWIECKI

ul. Szkotnia 29a, 32-650 Kęty

tel./fax (33) 8454149, 603931607

e-mail: wydawnictwo@derewiecki.pl

Księgarnia: www.derewiecki.pl

Dystrybucja: tel. 502637305

Spis treści

Wstęp tłumacza	4
<i>Teajtet</i>	6
Notka o Autorze	110
Lista dialogów Platona wydanych w formie ebooków	111

WSTĘP TŁUMACZA

Dialog pt. *Teajtet* zalicza się do średniego okresu twórczości Platona. Kiedy mógł powstać, tego się można z pewnym prawdopodobieństwem domyślać z pewnych szczegółów jego rozdziału pierwszego. W tym rozdziale, w rozmowie wstępnej, mówi się o bitwie pod Koryntem, gdzie Teajtet odniósł ciężkie rany. Jest tam również wzmianka o tym, że rozmowa główna miała się odbyć w czasach, gdy Teajtet był jeszcze bardzo młody. Można więc przypuszczać, że chodzi o bitwę pod Koryntem z roku 368 przed Chr., w której Ateńczycy pod wodzą Chabriasa ponieśli klęskę, walcząc z Tebami. W takim razie musiałby nasz dialog powstać więcej niż w trzydzieści lat po śmierci Sokratesa. Przynajmniej jego rozdział pierwszy.

Platon szuka w tej pracy odpowiedzi na pytanie, czym właściwie jest wiedza. Pytanie bardzo żywe w owych czasach. Wiadomo, że sofisci nie uznawali wiedzy jednej — prawdziwej, a więc i obowiązującej dla wszystkich. Protagoras uczył, że każdy ma swoją prawdę, to znaczy: swoje osobiste mniemanie na równych prawach z mniemaniami innych ludzi. Mniemania różnych osób mogą być sprzeczne z sobą nawzajem i różnią się nie tym, że jedne są prawdziwe a inne fałszywe, albo jedne bliższe prawdy a inne dalsze, tylko tym, że jedne zwyciężają, a inne upadają w walce. Wielu publicystów podpisze i dziś to samo stanowisko.

Gorgiasz uczył, że poznanie rzeczywistości, a więc osiągnięcie prawdy, jest w ogóle niemożliwe. Szerzył się wśród publiczności czytającej i dyskutującej sceptycyzm, czyli wątpienie w to, żeby w ogóle można było osiągnąć wiedzę, czyli pewien zbiór twierdzeń prawdziwych w jakiegokolwiek dziedzinie. Szerzył się subiektywizm, czyli to przekonanie, że prawdy obowiązującej wszystkich ludzi nie ma w ogóle, a każdy ma „prawdę” swoją własną, na własny użytek. W rzeczywistości wszystko jest płynne — mówił niegdyś Heraklit — podobnie jest i w poznawaniu ludzkim. Tak sądzono. I dziś myśli tak wielu literatów i polityków.

Platoński *Teajtet* zwalcza te stanowiska. Dwie trzecie dialogu to polemika z Protagorasem i uczniami Heraklita. Dopiero część ostatnia zmierza do sformułowania stanowiska pozytywnego, które Platon sam wyznaje.

Pierwszy rozdział zawiera rozmowę wstępną między Euklidesem i Terpsionem, obywatelami Megary, niegdyś bliskimi znajomymi Sokratesa. Euklides był mistrzem znanej z historii filozofii szkoły megarejskiej. Spotykają się, być może, na ulicy w Megarze i wstępują do domu Euklidesa, aby tam posłuchać dialogu, który Euklides miał od dawna gotowy w swoim rękopisie. Dialog miał sobie spisać Euklides na podstawie świeżych wspomnień i miał go samemu Sokratesowi przedkładać do korekty. Jeżeli kiedy mógł być czas na te korekty, to chyba tylko w ostatnich dniach życia Sokratesa, bo ostatni rozdział rozmowy głównej świadczy, że się ta rozmowa miała odbyć już w wilię znanego dialogu z Eutyfronem w Portyku Króla.

Wszystko to razem wygląda dość nieprawdopodobnie. Odkryty z początkiem XX wieku papirus zawiera starożytny komentarz do *Teajteta*,* jest w tym komentarzu podana informacja, że istniał inny jeszcze wstęp do naszego dialogu. Scena zawarta w tym wstępie miała się zaczynać od razu w domu Euklidesa. Być może więc, Platon sam zmienił z czasem pierwszy rozdział dialogu, przeniósł akcję na ulicę w Megarze i zamieścił w nim słowa pochlebne dla Teajteta dojrzałego, a nie tylko młodzieńca, który się swojego czasu tak bardzo podobał Sokratesowi.

* *Anonymer Kommentar zu Platons Theätet, bearbeitet von H. Diels, W. Schubart, J. L. Heiberg; Berliner Klassikertexte II. 1905.*

TEAJTET